

Frivillige aktiviteter i omsorgstjenestene

Omfang, typer og organisering

Marianne
Sundlisæter
Skinner
Førsteamanuensis
Senter for omsorgs-
forskning, øst
NTNU i Gjøvik
✉ marianne.skinner@
ntnu.no

Fremtidige demografiske endringer og knapphet på ressurser har satt frivillig, ubetalt innsats i omsorgstjenestene på den politiske agendaen. Stortingsmeldinger og offentlige utredninger fra det siste tiåret viser tydelige statlige ambisjoner om å aktivisere flere frivillige på omsorgsfeltet i årene som kommer. Gjennom frivilligmeldinger, frivilligkoordinatorer, idémøter og samarbeidskonferanser legger mange kommuner nå til rette for økt frivillig innsats. Men det har til nå manglet data om forekomst, omfang, innhold og samarbeid i frivillige aktiviteter på omsorgsfeltet.

I et nylig avsluttet prosjekt om frivilliges innsats i omsorgstjenestene har en prosjektgruppe med Senter for omsorgsforskning i spissen forsket på forekomst, omfang, innhold og samarbeid (Norges forskningsråd, prosjektnummer 222312). Befolkningsstudiene om frivillig innsats fra 2014 viser at omfanget på den frivillige innsatsen innen helse og omsorg er begrenset: Ca. 7 prosent bidrar innenfor *helse, pleie og redningsarbeid*, 6 prosent innenfor *sosiale tjenester og rusmiddelomsorg*, og ca. 2 prosent bidrar direkte som frivillig til statlige eller kommunale virksomheter innen eldreomsorg eller annen omsorg (Andfossen, 2016; Skinner, Lorentzen et al., 2018a). I 2015 ble en spørreundersøkelse gjennomført i et representativt kommuneutvalg for å kartlegge innholdet og omfanget av frivillig arbeid i omsorgstjeneste-

ne. Bruttoutvalget var samtlige tjenestesteder (sykehjem og hjemmetjenesteenheter) i 50 kommuner. Respondentene var førstelinjeledere, frivilligkoordinatorer og andre strategisk utvalgte informanter. Svarprosenten var 77,2 prosent (N=244).

Tabell 1 Prosent av kommunale tjenestesteder som i 2015 hadde frivillige aktiviteter, innenfor kategori (n=244).

Aktivitetstype	Prosent %
Kulturelle aktiviteter (sang, dans, teater, musikk o.l.)	61
Sosiale aktiviteter (turer, utflukter, samvær o.l.)	55
Besøksordninger	44
Trim, mosjon og andre fysiske aktiviteter	29
Matutbringning til hjemmeboende (N=128)	22
Transporttjenester og følgetjenester	20
Bibliotekstjenester, lesevern	19
«Livsglede for eldre»	18
Praktisk hjelp til hjemmeboende (N=128)	16
Dagsentre drevet av eller med frivillige	9
Hjelpe-/støttetelefoner/rådgivningstjenester	4
Selvhjelpsgrupper (for angst, sorg, ensomhet o.l.)	4
Andre aktiviteter	17
Ingen aktiviteter med samarbeid med frivillige	17

Kilde: Skinner, Sogstad og Tingvold (2018)
(Kommuneundersøkelsen 2015)

Resultatene fra kommuneundersøkelsen viste at 83 prosent av tjenestestedene hadde én eller flere aktiviteter med frivillig innsats. Tabell 1 viser at det i første rekke var kulturelle og sosiale aktiviteter som ble formidlet av frivillige aktører; om lag 6 av 10 tjenestesteder hadde frivillige aktiviteter av en slik art. 4 av 10 hadde også ulike typer besøksordninger, og 3 av 10 hadde trim eller fysiske aktiviteter. For andre aktiviteter var tallene lave (under 20 prosent). Alle aktivitetene var betydelig mer utbredt i sykehjem enn i hjemmetjenesten, bortsett fra matutbringning, praktisk hjelp, transporttjenester og dagsentre. Trim og fysiske aktiviteter med frivillige var like utbredt i hjemmetjenesten som i sykehjem. Blant sykehjemmene var det kun sju prosent som oppgav at de ikke hadde noen frivillige aktiviteter, mens tallet var 30 prosent i hjemmetjenesten.

På spørsmål om antall tilbydere per aktivitet viste svarene at kommunene hadde to eller flere frivillige tilbydere på om lag 40 prosent av aktivitetene, mens i 60 prosent av aktivitetene var det kun én frivillig organisasjon/aktør involvert (n=748).

Vi spurte også om de frivillige aktivitetene var koordinert av henholdsvis kommunen eller en frivillig organisasjon. Ikke alle respondentene kunne definere koordineringsansvaret for alle aktivitetene på sitt tjenestested, men for aktivitetene med oppgitt koordineringsansvar (n=585) oppgav re-

spondentene at 40 prosent av aktivitetene ble koordinert av at kommunen hadde ansvaret, 37 prosent av at en frivillig organisasjon hadde ansvaret og at 23 prosent av at aktiviteten(e) var samkoordinerte. 31 prosent av tjenestestedene i surveyen hadde ansatt egen frivilligkoordinator (med stillingsbrøker fra 10–100 prosent), mens 69 prosent hadde ikke egen frivilligkoordinator (n=196).

REFERANSER

- Andfossen, N. B. (2016). The potential for collaborative innovation between public services and volunteers in the long-term care sector. *The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal*, 21(3), 1-21.
- Kommuneundersøkelsen om frivillig innsats 2015 [datasett]. Gjøvik: Senter for omsorgsforskning, øst, NTNU i Gjøvik.
- Skinner, M. S., Lorentzen, H., Tingvold, L., Sortland, O. E., Andfossen, N. B. & Jegermalm, M. (2018a). *Volunteers and informal carers' contributions and collaboration with staff in long-term care: A mixed methods study*. Manuskript innsendt for publisering.
- Skinner, M. S., Sogstad, M. K. R. & Tingvold, L. (2018). Voluntary Work in the Norwegian long-term Care Sector: Complementing or substituting formal Services? *European Journal of Social Work*. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1462767>